

3.4 Бизнис етика

Прилог бр.3.4		Предметна програма од прв циклус на студии			
1.	Наслов на наставниот предмет	Бизнис етика			
2.	Код				
3.	Студиска програма	Бизнис менаџмент, Менаџмент на квалитет			
4.	Организатор на студиската програма (единица, односно институт, катедра, оддел)	Бизнис академија Смилевски – БАС, Скопје			
5.	Степен (прв, втор, трет циклус)	Прв циклус			
6.	Академска година / семестар	Година	1	Семестар	1
7.	Оптовареност со предметот изразена во ЕКТС кредити	4 ЕКТС			
8.	Наставник (во случај на повеќе наставници назначен одговорен наставник)	Виш. пред. м-р Билјана Галовска			
9.	Јазик на кој се изведува наставата	Македонски јазик			
10.	Неопходни предуслови за слушање и полагање на предметот	нема			
11.	Цели на предметната програма (компетенции) и резултати од учењето:	Цели на предметната програма (Компетенции): • Студентите ќе ги разликуваат етичките и моралните концепти и ќе ги применуваат во различни контексти. • Студентите ќе ги применуваат утилитаризмот, етиката на доброста и етиката на одговорноста во етички дилеми. • Ќе научат како да применуваат етички принципи при донесување одлуки во бизнисот и животната средина. • Студентите ќе се запознаат со применетата етика во професионални области како биоетика, социјална етика и деловна етика, новинарска етика, менаџерска етика • Студентите ќе научат како да развиваат и имплементираат етички кодекси за регулирање на однесувањето во организациите. • Студентите ќе ги истражуваат етичките дилеми во врска со уништувањето на животната средина и деловната одговорност. • Студентите ќе научат како да применуваат нови технолошки иновации за заштита на животната средина во деловните стратегии. • Студентите ќе развијат вештини за решавање на етички дилеми поврзани со работната средина и здравјето. • Студентите ќе научат како да водат етички тимови и да применуваат етички принципи во управувањето. Резултати од учењето: По успешното завршување на предметот, студентите ќе бидат способни да: • Ќе можат да ги дефинираат и разликуваат основните поими на етиката и моралот, и ќе ги применуваат во различни контексти, како што се бизнис, политика и наука.			

		• Студентите ќе можат да ги применуваат различните етички теории (како утилитаризмот, етиката на доброста и етиката на одговорноста) при решавање на морални дилеми. • Студентите ќе бидат способни да ги користат етичките принципи за донесување одлуки во сложени бизнис и социјални ситуации, вклучувајќи решавање на етички дилеми на работното место и во секојдневниот живот. • Студентите ќе научат како да ги применуваат етичките стандарди во различни области, како што се деловна етика, биоетика, еколошка етика, социјална етика и новинарска етика. • Студентите ќе можат да дизајнираат и спроведуваат етички кодекси и политики за регулирање на однесувањето во организациите. • Студентите ќе ги проучуваат етичките дилеми поврзани со заштита на животната средина и ќе се запознаат со еколошките иновации во деловната етика. • Студентите ќе научат како да применуваат етички принципи и лидерски вештини за управување со тимови и организациски процеси. • Студентите ќе можат да идентификуваат и решаваат етички проблеми во менаџментот, вклучувајќи дилеми за дискриминација, вознемирување и безбедност на работното место. • Студентите ќе развијат способности за критичко размислување во однос на моралните и етичките последици на нивните одлуки и ќе научат како да ги проценат ефектите на нивните избори.
12.	Детална содржина на предметот по поглавја и единици со резултатите од учење за секое поглавје	ПОГЛАВЈЕ 1: ВОВЕД ВО ЕТИКАТА 1.1 Темелни определби на етиката (поимно определување) 1.2 Предмет на етиката 1.3 Задачи и цели на етиката 1.4 Определување на моралот – поимно определување на моралот Значење на моралот Резултати од учење: Студентите ќе ја разберат дефиницијата на етиката и нејзините клучни компоненти, како што се морални вредности, норми и принципи. Ќе можат да ги разликуваат основните термини во етиката и моралот и да ги применуваат во различни контексти. Студентите ќе ја разберат функцијата и значењето на етиката во личниот и професионалниот живот. Студентите ќе можат да ги утврдат задачите на етиката, како што се анализирање на морални дилеми и предлог на решенија кои се во согласност со етичките принципи. Студентите ќе научат да дефинираат морал и да ја разберат неговата улога како основа за одлуки кои имаат етички импликации. Студентите ќе ги познаваат значењата на моралните норми и вредности како основа за општественото однесување и донесување на етички одлуки. Студентите ќе ги применуваат основите на етиката и моралот во различни професионални и социјални контексти, ќе развијат способности за етичко размислување и донесување на одлуки во ситуациите што бараат морални и етички проценки. ПОГЛАВЈЕ 2: ЕТИЧКИ ТЕОРИИ И ПРИНЦИПИ

	2.1 Принципот на корисност (утилитаризам) 2.2 Дефиниција на утилитаризмот како етичка теорија 2.3 Етика на утилитаризмот и нејзина примена Резултати од учење: Студентите ќе ги разберат основните принципи на утилитаризмот, вклучувајќи ја неговата основна цел: максимизирање на среќата или благосостојбата за најголем број луѓе. Студентите ќе можат да го дефинираат утилитаризмот како етичка теорија која се фокусира на донесување одлуки што ќе доведат до најголемото добро за најголемиот број луѓе. ПОГЛАВЈЕ 3: СОВРЕМЕНИ ЕТИЧКИ ТЕОРИИ 3.1 Утилитаризам – практичен пристап во организациите 3.2 Етика на одговорноста и консеквенцијализам 3.3 Женска етика - (етика на грижа) Резултати од учење: Студентите ќе ја разберат основната концепција на утилитаризмот, вклучувајќи неговите принципи за максимизирање на корисноста. Ќе ги разгледаат основите на етиката на одговорноста и консеквенцијализмот, фокусирајќи се на моралната одговорност за дејствија и нивните последици. Студентите ќе развијат способност за критичко размислување и оценување на последиците на одлуките кои влијаат на поединци и заедници. Студентите ќе ги разберат основите на женската етика, како и нејзиниот фокус на грижата, емпатијата и меѓусебните односи во моралното донесување одлуки. Студентите ќе бидат способни да ја применат етиката на грижа во различни области, како што се здравството, образованието, бизнисот и социјалната политика. ПОГЛАВЈЕ 4: ВИДОВИ НА ПРИМЕНЕТА ЕТИКА 4.1 Зголемениот интерес за применетата етика денес 4.2 Подемот на применетата етика денес 4.3 Видови на применета етика Резултати од учење: Ќе го разберат зголеменото внимание и важноста на применетата етика во современото општество и во различни професионални области. Ќе ги анализираат причините за подемот на применетата етика, вклучувајќи ја глобалната свест за етичките прашања како што се заштитата на животната средина, човековите права и праведноста во социјалните и економските системи. Студентите ќе ги разберат основите на биоетиката и ќе можат да ги применат етичките принципи во бизнисот. Ќе научат како медицинските професионалци ги применуваат етичките стандарди за одговорност и грижа за пациентите, како и како да се справуваат со дилемите во лекувањето. Студентите ќе ја анализираат еколошката етика и ќе го разјаснат односот помеѓу етичките вредности и одговорноста за заштита на животната средина. Ќе се запознаат со социјалната етика, која се фокусира на прашањата поврзани со правдата, социјалните нееднаквости и правата на различни групи во општеството. Студентите ќе ги истражуваат моралните принципи што се применуваат во новинарството, како што се точноста, правдата и независноста, како и етичките дилеми на кои новинарите наидуваат. Ќе ја
--	--

		анализираат економската етика и ќе ја применуваат на теми како што се работничките права, корупцијата, бизнис етиката и економските политики. Студентите ќе го разберат значењето на етиката во бизнисот и како да се применуваат етички стандарди во однос на работната средина, профитот, и општествената одговорност на организациите. Ќе ги проучат етичките одлуки кои менаџерите ги носат во управувањето со човечките ресурси, лидерството и корпоративната одговорност. ПОГЛАВЈЕ 5: ОСНОВНИ ПОСТУЛАТИ И ЕТИЧКО ОДНЕСУВАЊЕ ВО БИЗНИС ЕТИКАТА 5.1 Пет постулати на бизнис етиката и нивната поврзаност со организациската култура 5.2 Етичко однесување низ етички принципи Резултати од учење: Студентите ќе ги разберат петте основни постулати на бизнис етиката и нивната поврзаност со организациската култура, како и нивното влијание на етичките норми и вредности во организацијата. Ќе развијат способности за примена на етичките принципи, како што се правдата и транспарентноста, при донесување на одлуки во бизнисот. Студентите ќе научат како да се соочуваат со етички дилеми и да донесуваат одлуки кои ја поддржуваат етичката пракса во менаџментот и лидерството. Студентите ќе ги анализираат ефектите на етичкото однесување на репутацијата и довербата во организациите и ќе ги применуваат овие принципи во своето професионално работење. ПОГЛАВЈЕ 6: ЕТИЧКО ОДЛУЧУВАЊЕ ВО БИЗНИСОТ 6.1 Модели за етичко донесување на одлуки 6.2 Критериуми за етичко донесување на одлуки Резултати од учење: Студентите ќе ги разберат различните модели за етичко донесување на одлуки и ќе научат како да ги применуваат во различни бизнис ситуации. Студентите ќе научат како да ги идентификуваат и применуваат клучните критериуми за етичко донесување на одлуки, како што се правдата, транспарентноста и почитувањето на интересите на сите засегнати страни. Студентите ќе развијат вештини за анализа на етички дилеми и ќе се научат како да ги применуваат етичките принципи при донесувањето на сложени деловни одлуки. Студентите ќе бидат способни да проценат последиците од различни етички одлуки на краток и долг рок за организацијата и нејзините заинтересирани страни. ПОГЛАВЈЕ 7: ЕТИКА НА ДОБЛЕСТА 7.1 Теоретско определување 7.2 Форми и интерпретации на етиката на доблеста Резултати од учење: Студентите ќе ги разберат теоретските основи на етиката на доблеста и нејзиниот значење во контекстот на деловното и личното однесување. Ќе ги разберат различните форми и интерпретации на етиката на доблест и ќе ги проучат карактеристиките на доблестите како чесност, храброст и правда и ќе научат како тие можат да се развиваат и применуваат за донесување етички исправни одлуки во деловниот свет.
--	--	---

	ПОГЛАВЈЕ 8: ЕТИЧКИ ПРОБЛЕМИ ВО МЕНАЏМЕНТОТ 8.1 Неетичко однесување на работно место 8.2 Етичките прашања и дилеми во менаџментот 8.3 Решавања на етичките прашања Резултати од учење: Студентите ќе разберат што претставува неетичко однесување на работното место и како влијае на организацијата. Студентите ќе научат да препознаваат етички прашања и дилеми. Студентите ќе развијат стратегии за решавање на етички проблеми, вклучувајќи етички принципи и донесување одлуки. Ќе ја разберат важноста на создавање етичка култура во организацијата за поддршка на правичност и транспарентност. Студентите ќе научат како да применуваат етички кодекси и политики за регулирање на однесувањето во организацијата. ПОГЛАВЈЕ 9: ЕТИЧКИ КОДЕКС И СТАНДАРДИ 9.1 Видови кодекси на етика 9.2 Дефинирање на поимот „етички кодекс“ 9.3 Утврдување на потреба од постоење етички кодекс 9.4 Етичките кодекси во менаџерството Резултати од учење: Студентите ќе ги разберат различните видови етички кодекси и нивната примена во организациите. Студентите ќе научат што значи „етички кодекс“ и како се дефинира во контекст на организациското управување. Ќе развијат разбирање за потребата од постоење етички кодекс во организациите, како средство за регулирање на однесувањето и поддршка на етички стандарди. Студентите ќе научат како етичките кодекси во менаџментот влијаат на процесите на донесување одлуки, формирање култура и обезбедување правичност и транспарентност. Студентите ќе се запознаат со примената на етичките кодекси во различни области на менаџментот и како тие можат да помогнат во решавањето на етички дилеми на работното место. ПОГЛАВЈЕ 10: ДЕЛОВНА ЕТИКА И ПРОБЛЕМИ СО ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА 10.1 Основи на етиката на животната средина 10.2 Човекови права и животна средина 10.3 Животни права и етика на животната средина 10.4 Технолошки иновации и етика на животната средина 10.5 Заштита на животната средина како дел од стратегијата на компанијата 10.6 Неетичко однесување и заштита на животната средина 10.7 Еколошки иновации и деловна етика Резултати од учење: Студентите ќе го разберат концептот на етика на животната средина и како моралните вредности влијаат на односот помеѓу луѓето и природата. Ќе ја научат поврзаноста помеѓу човековите права и животната средина, вклучувајќи го правото на чиста и здрава околина. Студентите ќе ги разгледаат етичките принципи кои ги поврзуваат правата на животните и заштитата на природните екосистеми. Студентите ќе се запознаат со етичките предизвици што ги носат технолошките иновации, како што се чисти технологии и генетски модифицирани организми.
--	---

		Истовремено ќе научат како да применуваат етички принципи во решавање на проблемите во животната средина и заштита на природата.		
13.	Заемна поврзаност на предметите	нема		
14.	Детален опис на наставните и работните методи за предметот	- Наставата се реализира преку комбинација на интерактивни предавања, практични вежби, студии на случај и индивидуална и групна работа, со цел да се овозможи сеопфатно разбирање на современите концепти и практики - Предавањата се организираат во форма на интерактивна настава каде што студентите се активно вклучени преку дискусии, прашања и мултимедијални презентации. Овој метод овозможува стекнување на теоретски знаења, но и нивна примена преку анализа на актуелни предизвици во областа. - Практичните вежби имаат за цел да ги зајакнат компетенциите на студентите преку симулации, решавање на конкретни задачи и примена на концептите во реални работни сценарија. Преку индивидуални и тимски активности, студентите развиваат аналитички и истражувачки способности, како и практични вештини за решавање на проблеми. - Студиите на случај се користат како алатка за подобро разбирање на менаџерските предизвици во реалниот сектор. Преку анализирање на конкретни примери од деловната пракса, студентите развиваат критичко размислување и учат како да ги применат стекнатите знаења за идентификување и решавање на проблеми - Индивидуалната и групната работа се важен дел од наставниот процес, бидејќи поттикнуваат активно учење, соработка и комуникациски вештини. Студентите имаат можност да работат на самостојни истражувања, како и да презентираат решенија за конкретни предизвици - Со примена на овие наставни и работни методи, студентите се стекнуваат со применливо знаење, критичко размислување и практични вештини потребни за современиот менаџмент на човечки ресурси.		
15.	Вкупен расположив фонд на време	108 часови		
16.	Форми на наставните активности	16.1.	Предавања- теоретска настава. часови	12 часа
		16.2.	Вежби (лабораториски, аудиториски), семинари, тимска работа: часови	24 часа
		16.3.	Пракса: часови	
17.	Други форми на активности	17.1.	Проектни задачи: часови	
		17.2.	Самостојни задачи: часови	32 часа
		17.3.	Домашно учење - задачи	40 часа
18.	Услови за потпис	Реализирани активности од точка 16 и 17.		
19.	Начин на оценување			
	19.1.	Тестови: бодови		70

	19.2.	Семинарска работа/проект, презентација писмена и усна: бодови				/
	19.3.	Присуство и активност				30
20	Критериуми за оценување (бодови/ оценка)		до 50 бода		5 (пет) (F)	
			51 x до 60 бода		6 (шест) (E)	
			61 x до 70 бода		7 (седум) (D)	
			од 71 до 80 бода		8 (осум) (C)	
			од 81 до 90 бода		9 (девет) (B)	
			од 91 до 100 бода		10 (десет) (A)	
21.	Метод на следење на квалитетот на наставата		• Евалвации од студентите: Редовно спроведување на евалвации за оценување на наставниот процес, со фокус на содржината на предметот, методите на предавање, комуникацијата со студентите и јасноста на наставниот материјал. • Самоевалвација на наставниците: Наставниците вршат самооценка на своето предавање, оценувајќи ги своите методи на наставата, нивната ефективност и областите за подобрување. • Набљудување на наставата: Редовно набљудување на часовите од страна на колеги или менаџери за квалитет, со цел да се оценат методите на предавање и интеракцијата со студентите. • Постигнување на образовни цели и резултати: Анализа на академските резултати на студентите, како и нивните вештини и способности што ги стекнале, во контекст на учењето. • Меѓународни акредитации и стандарди: Применување на меѓународни стандарди за квалитет во образованието и вршење на редовни проверки преку акредитации и оценки од надлежни институции			
22.	Литература					
	22.1.	Задолжителна литература				
		Ред. број	Автор	Наслов	Издавач	Година
		1.	М-р Билјана Галовска	Бизнис етика (компендиум)	Бизнис академија Смилевски – БАС, Скопје	2025
		2.	Донев Д.	Прирачник за етика	Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје	2019

		3.	Донев Д.	Вовед во Етиката	Универзитет „св. кирил и методиј“ во скопје	2018
	22.2.	Дополнителна литература				
		Ред. број	Автор	Наслов	Издавач	Година
		1.	Edward N. Zalta & Uri Nodelman (eds.)	Virtue Ethics	Stanford Encyclopedia of Philosophy	2023
		2.	Milovan Vukovic, Danijela Voza, Aleksandra Vukovic	Poslovna etika		2022
		3.	Valentina Vukosavljevic- Pavlovic	Poslovna kultura I etika	Leskovac	2016